

Oponentský posudek bakalářské práce

Helena Nemoudry: Děti a jejich osudy v polské literatuře období pozitivismu

Autorka se ve své práci zaměřila na rozbor několika novel tří autorů: Bolesława Pruse (3 novely), Henryka Sienkiewicze (2 novely) a Elizy Orzeszkowé (2 novely). V úvodní části podává obecnou charakteristiku polského pozitivismu, blíže se zaměřuje na zobrazení dítěte a na žánr novely.

Charakteristika pozitivizmu (jako i mnohá další místa v práci) často obsahují zjednodušená nebo příliš obecná tvrzení, která nekorespondují s dalšími částmi textu. Např. tvrzení „Pozitivismus vyvrátil všechny tradiční myšlenky, které vládly do této doby.“ (7. s.) v podstatě protřečící výpovědi interpretovaných novel, které samozřejmě poukazují na nutnost určitých společenských změn, ale nikoli v duchu popření stávajících hodnot a tradic. Podobně i poměrně časté opakování určitých myšlenek a tvrzení vypovídá o slabé vnitřní soudržnosti textu (koherenci) – např. publikování v novinách a časopisech (13., 17.), charakteristika dětských postav a jejich prostředí (13., 16., 17., 25.). V souvislosti s vyobrazením dětí v literatuře autorka správně zmiňuje posun, ke kterému – oproti dřívějším přístupům – v pozitivismu dochází: dítě začíná být vnímáno v moderní společnosti jako rovnocenná bytost lidské společnosti (národa), ale z hlediska budoucnosti (společnosti, národa) rovněž jako bytost vyžadující citlivější a jiný přístup (16.).

Při interpretaci jednotlivých děl vychází autorka především z práce Daniely Hodrové *Na okraji chaosu...*, jejíž přístupy důsledně uplatňuje při charakteristice kompozice, motivů, dějových linií, postav, času, vypravěče. Na základě děje následuje rekapitulace postavení dětského hrdiny v dané společnosti a jeho osudu, ke škodě věci zůstává prakticky pouze u této roviny.

K rozboru jednotlivých novel považuji za důležité doplnit některé aspekty, kterým se interpretace nevěnuje, ovšem které bylo podle mého názoru možné ještě zmínit a rozvést.

U novely B. Pruse *Antek* se jedná o text s výraznou lyričností, která umocňuje zachycení vnitřního světa a fantazie hlavního hrdiny. Dále je to stěžejní motiv (symbol) větrného mlýnu, jenž můžeme vnímat jako donquichotský odkaz nere realizovatelnosti, nereálnosti jak v rovině užší (*Antekův svět*), tak širší (cíle pozitivistů). Podobně i odchod ze vsi otevírá dilema ztráty zázemí, tradice a neznámého prostoru, což opět reflektuje pozitivistické postoje, resp. při interpretaci se tento úhel pohledu rovněž nabízí.

V případě novely *Anielka* má její název, resp. jméno hlavní hrdinky důležitou roli, neboť symbolizuje nevinnou bytost, ale v jistém smyslu i bytost „andělskou“, která přesahuje pozemský svět. Nositelka tohoto jména je skutečně postavou, která tuto symboliku naplňuje a jakkoli je jednou z hlavních postav novely, určitým způsobem z dění a prostoru vystupuje.

Novela *Katarynka* sice zachycuje život a nemoc nevidomé dívky, tedy i zde nacházíme popis oněch společenských, sociálních poměrů, v nichž dívka žila. V tomto případě je dětská postava hybatelem děje, přesněji řečeno právě ona a její dětská, upřímná, bezprostřední radost dají panu Tomaszovi prožít katarzi, obrácení a najít smysl života, konat dobro a pomoci

druhým. H. Nemoudry píše, že – „Autor nás nechává, abychom si konec domysleli každý sám. Můžeme pouze diskutovat o tom, jak se budou věci dále odvíjet a jestli se holčičce zrak vrátí.“ (34) – ale nedává tuto neuzavřenost do souvislosti s vnitřní proměnou hlavního hrdiny, která příběh prakticky uzavírá.

Rozbor novely *Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela* je zaměřen na kritiku školního systému a přístupu k žákům Polákům, národní akcent v konfrontaci s němčinou tu hraje důležitou roli. Kromě této společensko-politické roviny však autor pracuje z hlediska interpretace s významnými motivy náboženskými (metafyzickými). Vnitřní svět blouznícího chlapce (který se tajně učí odpovědi pro ministranty), nám výmluvně dokresluje citát z žalmu 42: Proč se rmoutíš, duše má, a proč mě znepokojuješ?. Podobně i protiklad smrti a narození: chlapec umírá na svátky Božího narození.

U novely *Tadeusz* je kromě přírodní sféry rovněž důležitý aspekt náboženský (na to H. Nemoudry upozorňuje), zde bylo možné rozvinout myšlenku idyly, Božího řádu v konfrontaci s lidskou tragédií. Rovněž závěrečný obraz – plovoucí pomněnky, které chlapec natrhal – má pro interpretaci důležitou výpovědní hodnotu.

V práci se nezdá vyskytují stylistické neobratnosti, občas i pravopisné chyby (např. 17., 18., 25., 37. – „kterým se vzorovali“, „když se nad tím tak zamyslíme“, „...se Polsko dál nepohne“, „bylo potřeba, aby jim došlo“, „schválně“, „Pozitivistický hrdinové, se kterými se v novelách setkáváme nezapadali do průměru.“).

Přes uvedené výhrady je třeba konstatovat, že H. Nemoudry dané téma s použitím doporučené odborné literatury zpracovala, snažila se je zasadit do širšího literárního, společenského a politického kontextu. Interpretace jednotlivých děl mají ucelený a jednotný rámeček. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci: dobře.

V Praze, 14. 8. 2015

Doc. Simona Kolmanová, Ph.D.